List 22. **NOVICE** Tečaj XLI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 30. maja 1883.

Obseg: Kako pokončevati predenico. — O mlekarstvu nekaj. (Dalje.) — Važnost krmnih rastlin za kmetijstvo in njih pridelovanje. — Tehnično poročilo k projektu o izsuševanji ljubljanskega močvirja. (Dalje.) — Dr. Poklukar pred svojimi volilci in volilni shod. — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako pokončevati predenico.

Deželni zakonik kranjski od dne 15. maja t. l. razglaša sledeči poduk k deželni postavi o zatiranji predenice in druzega plevela:

Ukaz c. k. deželnega predsednika na Kranjskem z 29. aprila 1883. l., št. 480 pr., k deželnemu zakonu za Kranjsko z 11. februarja 1883. l.,

obsezajoč poučilo, kako je zvrševati v §. 1. tega zakona ukazano zatiranje prédenice.

Zvršujé §. 4. deželnega zakona za Kranjsko z 11. februarja 1883. l. (dež. zak. št. 10), se na podlagi razpisov c. kr. poljedelskega ministerstva s 14. februarja 1883. l., št. 2075, in 2. marcija 1883. l., št. 2664, dogovorno z deželnim odborom o tem, kako je zvrševati v §. 1. navedenega zakona ukazano zatiranje prédenice, izdaje naslednje poučilo:

Da se deteljna prédenica in druge ž njo sorodne prédenice zatró do célega, tako da nič več ne rastó, treba je dobro pomniti, da, če se prédenica ovija tudi samo vrhu zemlje rastočih rastlinskih delov, vendar se vleče prav blizu tal ter se drži rastlin.

Kjer je zatreti prédenico na preletovalnih (večletnih) rastlinah, na pr. na detelji, po travnikih in pašnikih itd., tam je najbolje, da se vse opredene rastline pokosé prav trdo ob tleh, ali, kar je še bolje, da se rastline pokosé, zemlja pa potem okoplje s sekalom ali plošnato motiko, tako da se z rastlino vred tudi mala plast prstí strani vzame, da se tedaj opravi tisto delo, katero vrši vrtnar, kedar na pr. póta čedi od plevela.

Pri tem je neobhodno potrebno, da se pri zatiranji poseže blizo 2′ čez tisti zemeljski kos, katerega je prédenica vidno opredla, ker prédenica vselej razteza posamezne niti, ki se vlečejo po tleh med rastlinami ter prédenico iz nova zaplodé, ako se ne ravná po navedenem načinu.

Kedar se pokošena prédenica spravlja s polja s tem namenom, da bi se, kar je najbolje, sežgala, treba je ravno tako paziti na to, da se je nič po polji ne poizgubi; kajti vsako steblo prédenice more zaploditi novo prédenico, ki oprede nov kos zemlje. Da se mora prédenica zatirati, predno začne seme delati, to se ume samo ob sebí ter odgovarja tudi zmislu zakona.

Okopavanje s predenico opredenih rastlin ima to veliko korist, da redilne rastline, na pr. detelja, iz nova poženó, in da se polje popolnem zaraste. Vendar se to okopavanje navadno izplača samo tam, kjer od prédenice opredeni zemeljski kosovi niso preveliki.

Kjer se na obnovljenje rastlin ne polaga nobena vrednost, tam se prédenica more zatreti na raznovrstne načine, kateri imajo vsi to skupno lastnost, da se s prédenico uničijo tudi redilne rastline. Najpriprostejši način je ta, da se opredene rastline, in sicer spet do blizu 2′ čez vidno mejo predenice pokosé, da se prédenica s polja spravi, in potem opredeni zemeljski kos precéj globoko prekoplje; na to se more prostor iz nova zasejati, na pr. s hitrorastočo travo.

More se uporabiti tudi žveplena kislina, železni vitrijol i. t. d., s čemer se prédenica z rastlinami vred uniči ter potem vse skupaj zakoplje. V nekaterih krajih po opredenih kosovih nanosijo slame ter jo zažgó, pri čemer se tudi rastline uničijo; tudi tu je potem zemljo prekopati, kajti, da bi rastline iz nova pognale, tega ni za gotovo pričakovati.

Ako je polje uže popolnem s prédenico opredeno, potem se navedenih pripomočkov, ker so predragi, ni možno posluževati; ampak potem se more poskusiti, če je možno polje rešiti s tem, da ga ovce do dobrega popasó, in ako tudi to nič ne pomaga, potem ni druzega pripomočka, kakor njivo na novo preorati.

Kedar je zatreti prédenico na enoletnih rastlinah, na pr. prédenico na lánu (cuscuta spilinum) ali prédenico na grášici (cuscuta curopia), tedaj zadostuje, da se opredene rastline iz zemlje porujejo in uničijo, da prédenica ne more semena dozoriti.

O tej priliki se zemljiškim posestnikom, uživalcem in najemnikom še priporoča, da naj sejejo prédenice prosto seme, posebno deteljske prédenice prosto deteljno seme.

O mlekarstvu nekaj.

(Dalje.)

Danes si hočemo ogledati bolj na drobno drugo tako imenovano „Holsteinsko pinjo“, na prodaj pri A. Pfanhauser-ji na Dunaji, IX. Maximilianplatz Nr. 10.

Gospod Pfanhauser, ki izdeluje in prodaja vsakovrstno mlekarsko orodje in stroje, pa tudi mnogo druzega pri živinoreji in kmetijstvu potrebnih reči, obljubil je letos ob času 600letnice pri razstavi goveje živine razstaviti tudi svojih izdelkov in posebno tudi pinje, o katerih hočemo par besed danes spregovoriti.

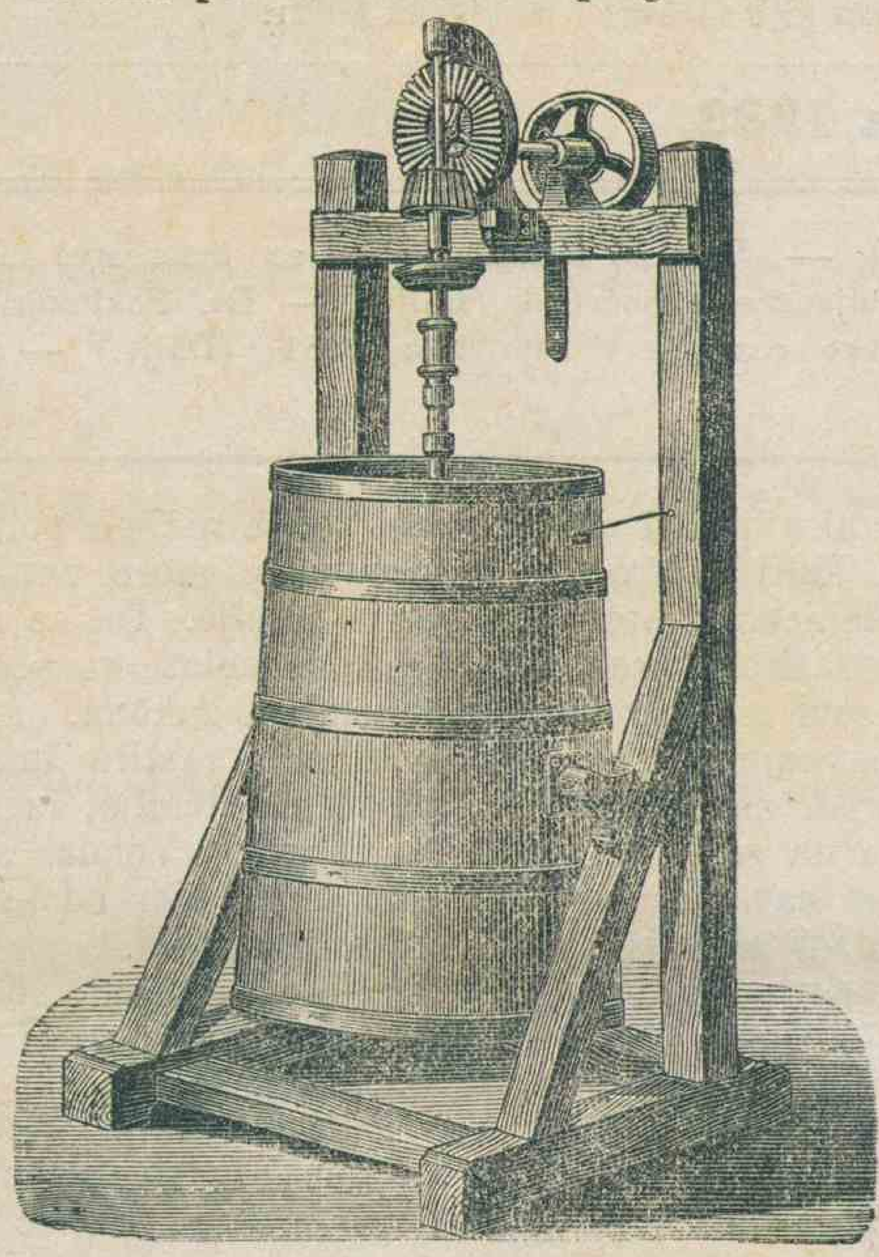

Pinja Holsteinska je po koncu stoječ putrih, kateremu je vrhna končnica razdeljena v dve enaki polovici, ki pa imate na sredi tečaj za os od vretena z dvema lopatama. Na dnu soda znotraj sred druge končnice vdelan je drug železen tečaj, toda tako, da spodnja putrihova končnica ostane cela. Znotraj putriha pribiti ste druga drugi nasproti dve lopati, podobni onima na vretenu, pa se ve da tako, da se vreteno ne zadeva v nji.

Os vretenova železna za dobrega pol palca debela toliko molí izven pokrova putrihovega, da se lahko z vso roko prime in z železno na vzgor premakljivo puško spravi v trdno zvezo z vrtilno pripravo pritrjeno na zgornjem delu odra, na katerega sredi je putrih obešen v druge tečaje z osjo, pritrjeno na vnanji strani putrihovih dožic, tako, da se lahko prekucne, izprazni, snaži in suši, kakor je zgoraj oprostena vretenova os in odpet kavelj, kateri je vrh putriha zapet va-nj na enem v oder pripet na drugem koncu.

Izmed štirih tukaj dodanih obrisov Holsteinskih pinj kaže prvi veliko pinjo, katera se vrti ali s parom ali vodno močjo ali z živino in v kateri se vmede na enkrat od 160 do 500 litrov smetane ali mleka; drugi obrisi kažejo ročne pinje, v katerih se vmede na enkrat po različnosti velikosti po 30 do 125 litrov smetane ali mleka. Zadnji obris kaže pinjo deloma prekucnjeno s snetim pokrovom in izvzetim vretenom, vidi se tudi ena na notranjo steno dožič pribitih lopat.

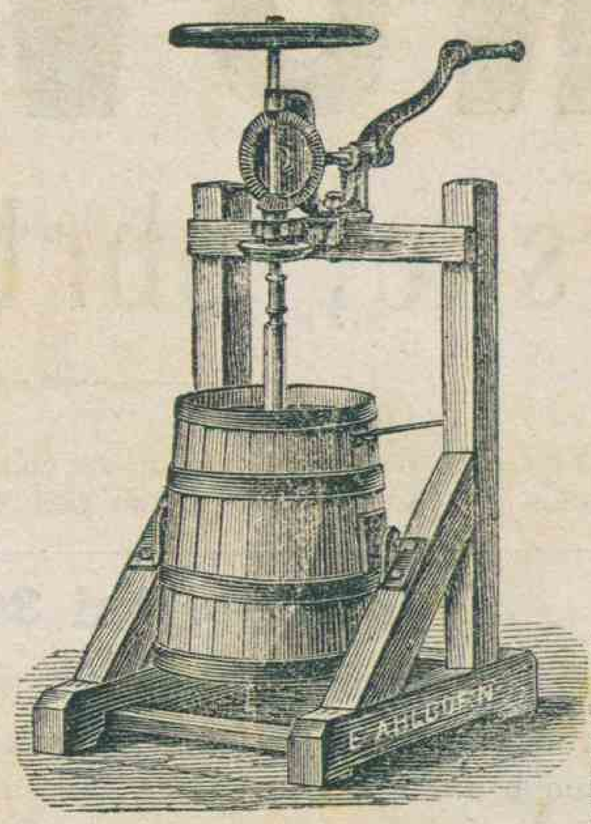

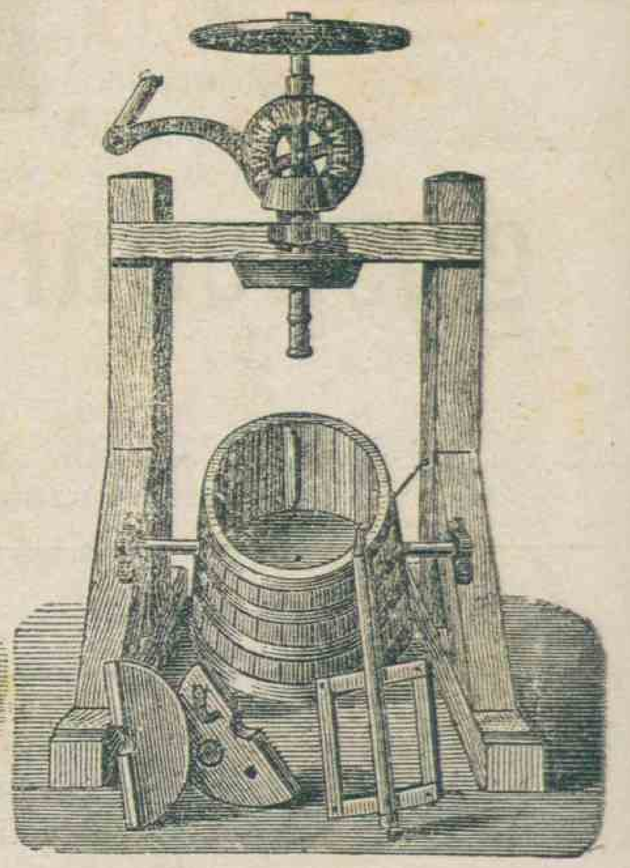

Čuli smo, da se bode letos pri razstavi medlo na te pinje in tako se bode vsak kmetovalec lahko sam prepričal o pripravnosti pinj, na pr., koliko časa treba je, da se vmede okusno surovo maslo iz pomolženega mleka. (Dalje prih.)

Važnost krmnih rastlin za kmetijstvo in njih pridelovanje.

Piše Fr. Žepič.

Da so krmne rastline nepobitne važnosti za dobro vspevanje kmetijstva, o tem gotovo nikdo ne dvomi; pa jih je vendar veliko, ki se ravno za te rastline zeló malo ali tudi popolnoma nič ne brigajo. Dokazov za to imamo pri nas Slovencih mnogo.

Navadno sejejo naši kmetje pa tudi grajščaki, kateri bi morali biti izgled neizobraženemu ljudstvu, deteljo na njive jako slabo obdelane in vse plevelne. Tudi so mi znani kraji, kadar, ko posestniku njiva zavoljo njegove zanikrnosti in lenobe več žitnih pridelkov roditi ne more, jo pusti za krmo (travo), da naj ona dobro raste, čeravno je bil prepričan, da so poprej žita, okopavine i. t. d. jako slabo vspevale, da tedaj zavoljo zmolzene zemlje tudi trava ne bode mogla dobro rasti.

Koliko je še pri nas travnikov, kateri bi se lahko z malimi stroški popravili, to je, ako so preveč mokri, izsušili, pri druzih, ki so preveč suhi in tudi izmolzeni, lahko pognojili, ako bi potočič, kateri ob travniku teče, v jesenskem in spomladanskem času na travnik napeljali in bi tako polovico sena več pridelali s prav malim trudom.

Samo ob sebi se razumeva, da na svetu vsega napačnega na enkrat ne moremo odpraviti, najmanje pa pri kmetijstvu; vendar se moramo truditi in vsaj dobro voljo pokazati, ker nas od vseh strani nadloge tlačijo, da vsaj začnemo vzroke teh nadlog preiskavati in ne vedno in vedno tožiti in stokati, da se nam slabo godi, akoravno smo si veči del teh nadlog sami krivi. Ravnajmo se po pregovoru: „Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!“

Živinoreja je bila vedno v vseh časih in pri vseh narodih glavni steber naprednemu kmetijstvu in dandanes je to še v veči meri.

Žitne cene — mesto da rastejo, ostajajo enake ali pa še padajo, čeravno ljudstvo vedno več povživa in porabi. Vzrok temu so dobra prometna pota (ceste),

to je železnice in parobrodi, ter tako lahko z malimi stroški dohaja žito iz mlade in rodovitne Amerike in ogromne južne Rusije. Tako se žitne cene ne ravnajo več po naših domačih pridelkih, ampak po Ameriki in Rusiji. Iz tega lahko razvidimo in sklepamo, da se pridelovanje žita v veliki množini več ne izplačuje, ker so stroški preveliki, a cena prenizka.

Drugačne so razmere pri živini. Cene naše domače živine, kakor tudi njih pridelki (produkti), razne ovčje volne, katera je v ceni zadnjih 30 let gotovo za polovico padla, v prihodnje proti pavoli ne more konkurirati, so se pa zadnjih 30 let gotovo za polovico povikšale. Dobro se še spominjam, da so Gorenjci prodajali krave okolo leta 1852. do 1856. in to najlepše po 30 do 40 goldinarjev, katere se dan danes prodajajo po 80 do 100 gld. in tudi še draže. Nadalje se njih pridelki, kakor meso, mleko, maslo, puter i. t. d. vedno dražé.

Koliko veči dohodek pa bi še lahko od mleka dobivali, ako bi znali (večkrat tudi, ako bi hoteli) pri nas surovo maslo (puter) in sir umno (pravilno, racijonalno) izdelovati, kakor to delajo Švicarji, severni Nemci, Danci, Švedi, kakor tudi mnogi bolji posestniki na Českem i. t. d.

Dobro in skrbno oskrbovanje živine ima tudi še drugo prednost za posestnika. Vsakemu častitih bralcev „Novic“ je dobro znano, da so obdelovalni stroški na enem in istem polji enaki, naj uže bo pridelek obilen ali ne. Zavoljo tega se moramo truditi, da dobimo čim veči in gotov dohodek, da, ako obdelovalne stroške od dohodkov odbijemo, nam še kaj čistega ostane. Da pa to dosežemo, je edina pot izboljšanje živinoreje in krmnih rastlin, in da na ta način preostalo polje boljše obdelovati in gnojiti zamoremo; tako moremo več žita, koruna, turšice itd. na enem hektaru (blizo en oral in $^3/_4$) pridelovati, kakor po starem kopitu na dveh, in imamo tudi gotovo lepši pridelek in zraven tega še pri živini veliko veči dohodek. Obdelovalni stroški so pa za polovico manjši.

Nadalje se tudi držimo pravila, da ne gnojimo eni rastlini preveč, drugi pa nič, ampak boljše storimo, ako vsaki rastlini po potrebi gnojimo in bodemo na ta način polje vedno v pravi moči obdržali.

Iz malo navedenih primerov moremo uže lahko razvideti, da se moramo dan danes poprijeti bolj umne živinoreje, ker se pri veliko manjšem trudu bolje izplača, kakor pa sejanje žita itd. Marsikateri zanikrni posestnik mi bo gotovo vgovarjal, da on in mnogi drugi zadosti živine redijo, pa vendar ne morejo shajati.

Na to mu moram odgovoriti, da imajo morda še preveč živine, katere ne morejo dobro rediti, ker jim manjka krmnih rastlin, in pridelke, kakor smo poprej omenili, tudi slabo izdelavajo. Navadno pri nas kmetje pozimi s slamo živino krmijo, ker jim primanjkuje sena in detelje, a mesto da jo razrežejo v rezanco, da bi jo živina lože jedla in prebavljala, navadno celo za jasli (lojtre) zbašejo ter si mislijo: „zoblji ali pogini!“ Naši slovenski kmetje, razun Primorja, ki morajo nograde kopati, gnojiti itd., nimajo ob zimskèm času pod milim nebom druzega dela, kakor malo drv za leto pripraviti in kmetijsko orodje popraviti, tedaj menim, da jim še dovoljno časa ostaja za spavanje in pohajkovanje, ako bi za svoj največi zaklad nekoliko bolje skrbeli.

Živina se mora tudi čistiti, ker, kakor pregovor pravi: „Snažnost je polovica hrane.“ Kaka pa je ta snažnost po naših hlevih! Hlevi so zabuhli, polni pajčevin in druge nesnage, živina blatna do križa, napaja se tudi zeló neredno. Namesto da v zimskem času, kadar je hud mraz, bi se ji voda v hlev prinašala, da bi se malo ogrela, gonijo živino na potok ali na korito, kjer mora izpod ledú vodo srbati ter si na ta način želodec prehladi, od koder potem razne bolezni prihajajo. O snažnosti živine in krmenji bodemo na drugem mestu več govorili.

Iz hleva moremo samo takrat gotov in dober dohodek dobivati, ako živino vse leto dobro hranimo. Tudi o tej zadevi moramo opustiti staro kopito, da bi namreč z malo in slabo pičo mnogo živine redili. Kdor tako gospodari — namreč da več živine redi, nego je dobro prerediti more, in da mora krmo spomladi čestokrat drago kupovati — ta gotovo ne bode dobival čistega dohodka od živine. Kdor hoče tedaj velike in gotove dohodke dobivati od živine, mora se truditi in gledati, da domá dovoljno množino dobre krme pridela. Zavoljo tega hočem tukej glavne krmne rastline napisati.

(Dalje prihodnjič.)

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanji ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

VII. Švica.

Po ozemlji izpodnebne moče je zračunjeno, da odteče po tem potoku 134 litrov vode v 1 sekundi. Če jo hočemo porabiti za namakanje, mora se struga pod Dolinarjevim mlinom, morebiti pri hektom. 7, zajeziti in potem bi voda s padom 1 : 1000 uže pri hektom. 16 polje dosegla. Poraba vode pa tirja, da se odškodujejo spodaj stoječi trije mlini.

VIII. Gradaščica.

Po ozemlji izpodnebne moče je zračunjeno, da teče memo mlina „Pri peklu“ 288 litrov vode v 1 sekundi naprej. Ta voda bi se zamogla porabiti za namakanje, če se odkupi od sledečih 4 stavb pravica do vode. Potem naj bi se voda kje pri mostu ob hektom. 5 vlovila in speljala na polja pri hektom. 15. Bi se li to splačevalo ali ne, o tem za sedaj ni moja naloga govoriti.

IX. Mali graben.

Ta ima samo nalogo, da odvaža najvišo vodo Gradaščice.

X. Glinšica.

Ta potok daje pri najmanjši višini tam, kjer teče pri Utiku čez pot, kacih 13 litrov vode, ki se lahko tukaj vlové in porabijo za namakanje spodej ležečih, z novim jarkom izsušenih travnikov. Ako se to zgodi, mora se poprej Kolezijski mlin za to izgubo vode odškodovati.

XI. Podpečki kanal.

O poletnih mesecih je vode, ki je na razpolaganje za namakanje, tako malo, da se mora, kakor sem poizvedel, na pr. pri Jak. Petričevem mlinu voda 12 ur zapreti, ako se hoče pol ure mleti. Tu se toraj ne more govoriti o pripravah za namakanje.

*

XII. Sv. Lovrenca kanal

je sedaj le izsuševalni jarek.

XIII. Dolgi graben. XIV. Sv. Ivana kanal. XV. Tomišeljski kanal.

Po teh jarkih tekó sedaj oni studenci v Ljubljanico, ki izvirajo ob cesti pri znožji Krima. Sedaj se pa ne more še reči, da bodo ti studenci po znižanji najviše vode še tako izdatni, da bi se splačala naprava jarkov za namakanje; še le po dokončanem izsušenji in izkopanji šote naj bi se delale potrebne studije.

XVI. Čurnov kanal.

Ta kanal je poleti popolnem suh, ker se voda njegova poizgubí v nasipinah Iške; zato ni nikakor sposoben za namakanje, in sicer toliko manj, ker koj v njegovem začetku spodnja zemlja zeló globoko leži; voda, ki bi se morebiti iz Iške pod Igom naravnost dalje napeljala, zgubila bi se v globokem močvirji.

XVII. Zidarjev kanal.

Tudi tukaj bi se moral odkupiti pad mlinskega potoka in napraviti kacih 1400 m. dolg, vododržen jarek čez oni kraj, kjer leži spodnja zemlja pregloboko; zato tudi pri tem kanalu odsvetujem, da bi se porabil za namakanje.

XVIII. Farjevec. XIX. Ložca.

Oba jarka sta izsuševalna kanala in odvažvata izpodtalne vode, ki pridejo iz Iške.

XX. Želimljica.

Ta potok se lahko porabi za namakanje, in sicer spodnja voda obeh mlinov brez odkupa vodnega pada, ako se potok pod mlinom „Pod Smoligajem“ odpelje naprej. Pri najmanjšem pritoku se sme računiti na kacih 87 litrov vode. Kanal za namakanje bi dosegel njive nekako pri hektom. 44, toraj bi moral blizo 900 metrov dolg biti.

XXI. Strojanova voda.

Ker spodnja zemlja pregloboko leži, se ta potok ne more porabiti za namakanje.

XXII. Škofeljica.

Na razpolago nam stojí sicer 132 litrov vode, ki tekó memo Ančičevega mlina, vendar bi se ta precejšnja svota vode težko porabiti dala za namakanje, ker leži svet, kakor kaže podolžni profil, v prvi tretjini previsoko, v drugi pa je spodnja zemlja prenizka in bi se moral kopati vododržen, tedaj jako drag kanal, kar bi pač ne stalo v pravi razmeri z dobičkom, ki ga hočemo doseči.

XXIII. Priproščica.

Ta kanal daje v poletenskih mesecih pri mlinu v Orlah tako malo vode, da jo je treba počasi loviti, ako se hoče tu in tam mleti; zato ni porabiti za namakanje.

XXIV. Zgornji Golevec. XXV. Spodnji Golevec.

Ta dva kanala nimata nepretrganega pritoka vode in sta samo izsuševalna jarka.

XXVI. Cornov kanal.

Kakor sem uže poprej omenil, naj se ta kanal porabi posebno za nabiranje in odpeljavo globoko stoječih izpodtalnih vod; tedaj nikakor ni za namakanje.

XXVII. Zornica.

Poleti teče po njej vsako sekundo samo kacih $6^1/_2$ litrov vode, ki se zamore porabiti pod tržaško državno cesto.

XXVIII. Bevški kanal. XXIX. Loški kanal.

Oba sta samo globoko ležeča izsuševalna jarka, ki odvažvata izpodtalne vode.

XXX. Dragomirški kanal.

Ker se koj pod tržaško cesto spodnja zemlja poniža, zato se voda dragomirškega kanala ne more porabiti.

XXXI. Goriški kanal. XXXII. Lukovški kanal.

Oba sta samo odvodna jarka Cornovega kanala in zato se smeta porabiti le za izsušenje.

XXXIII. Drobentinka

ima poleti le zeló malo vode.

XXXIV. Radna.

Po tem studencu se odteka poleti kacih 18 litrov vode, ki bi se lahko prav dobro porabili za namakanje zemljišča, ki leži med tržaško državno cesto in južno železnico.

Temu popisovanju ozemlja, ki se bode namakalo, pridenem še nekaj podatkov o množini izpodnebne moče na opazovalni postaji ljubljanski.

Kakor kažejo podatki, koje so sestavili veščaki l. 1880., znaša:

a)	poprečna množina izpodnebne moče ali deževine (enega) leta	1438 mm.
b)	največa množina vsakoletne izpodnebne moče (leta 1855)	2183 „
c)	najmanjša množina vsakoletne izpodnebne moče (leta 1865)	817 „
d)	mesečna izpodnebna moča poprek .	120 „
e)	njena največa množina (1855) . .	182 „
f)	njena najmanjša množina (1865) .	68 „
g)	poprečna množina izpodnebne moče meseca aprila	67 „
h)	in mesecev maja, junija, julija, avgusta	127 „
i)	slednjič meseca septembra . . .	138 „

Ta sestava nam kaže, da za sedaj ljubljansko močvirje nima nikakoršnega pomanjkanja mokrote, in da naj bi se z namakanjem še le tedaj začelo, ko bode za to nastala potreba vsled spremembe razmer na zemljišči ali vsled predrugačenja klimatičnih razmer.

Ta čas spoznati in potem tudi čuvati, da se med tem ne bodo razmere padov vode pri jezovih spremenile in namakanju škodovale, ali ga celó zabranile, to bode na vsak način hvaležna naloga odbora za obdelovanje močvirja.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Poklukar pred svojimi volilci in volilni shod.

Iz Kamnika 27. maja. — Za danes popoludne ½ 7. uro sklical je naš velezasluženi župan gosp. dr. Samec volilce kamniškega mesta v posvetovanje in pa, da jim njihov državni poslanec dr. Poklukar poroča o svojem delovanji v državnem zboru. Krog 7. ure pričel je gospod župan dr. Samec zborovanje s pozdravom prišlih in s prošnjo, da si za to zborovanje zberó predsednika, za katerega jim priporoči navzočega deželnega poslanca dr. Karola vit. Bleiweisa. Potem, ko je bil ta soglasno za predsednika sprejet, dá besedo najprej državnemu poslancu dr. Poklukarju, kateri je potem v skoro uro trajajočem govoru poročal o svojem delovanji v državnem zboru in o delovanji državnega zbora sploh.

Primerjaje sedanje ude ministerstva z onimi od leta 1879. povdarjal je velik napredek, ker zdaj vsaj načeloma stojé vsi ministri na strani večine državnega zbora, ako se izvzame naučni minister baron Conrad, kateri je sicer to in ono storil v duhu in po željah desnice, tudi nekaj storil za narodno enakopravnost v srednjih šolah na Kranjskem, kateri se nam je pa sicer pokazal v srcu nasprotnega pustivši nam ves čas nasprotni deželni šolski svèt, razžaljivo odbijavši resolucijo dr. Tonkli-a, da naj se tudi na slovenskem Štajarskem, slovenskem Koroškem in Primorskem v učiteljskih izobraževališčih in srednjih šolah vpeljejo enake naredbe gledé slovenščine, kakoršne so vpeljane na Kranjskem. Znana je tudi naučnega ministra naredba o redu preskušenj na českem vseučilišči v Pragi.

Sicer skazalo se je ministerstvo v obče prijazno izrekoma v tem, da je bil za deželnega predsednika imenovan občeljubljeni gospod Andrej Winkler, Slovencem pa tudi Nemcem v deželi pravičen, sploh pa za blagor dežele tako goreč, tako spreten in nevtrudljiv, kakoršnega naša dežela še ni imela.

Tudi za enakopravnost slovenščine pri sodnijah potezal se je prav odločno in z velikim, akoravno dozdaj še ne s popolnim vspehom minister Pražak, in povod za to dobil je ravno iz Kamnika.

Bolj pomenljivi, kot ravno omenjeni vspehi, pa so vspehi sedanjega zbora večine in vlade na polji gospodarskem; prav vspešni so posebno pri državnem gospodarstvu.

Znano je, v kakošnem stanu je državno gospodarstvo pustila nasprotna stranka, po pravici imenovana „Verwaltungsraths-Parthei“; vsem je še v živem spominu denarni polom l. 1873. Za strankarske namene trosil se je poprej denar v vseh oblikah, primanjkljeji v državnem gospodarstvu bili so velikanski, leto za letom najemala so se velikanska državna posojila, toda zdihovajočega trgovca, pa z bremeni probloženega obrtnika in kmeta spominjal se ni nihče.

Sedanja večina državnega zbora zapustila je ona stara pota, in delala je do zdaj z vso močjo, pa tudi z dobrim vspehom na to, v red spraviti državno gospodarstvo, vse redne državne potrebščine pokrivati z rednimi dohodki in tako kar prej, vendar pa ne na enkrat, odpraviti do zdaj pri našem državnem gospodarstvu uže redni primanjkljej, vendar pa zraven tega skrbeti, da se podpirajo in oživljajo viri državnih dohodkov, viri blagostanja državljanov vseh vrst, fabrikantov, trgovcev, obrtnikov in kmetov.

Po tej poti hodila je vspešno večina državnega zbora. Primanjkljej državni, poprej navaden od 30 do 60 milijonov, skrčil se je dejansko za tekoče leto na 16 milijonov, katere si je denarni minister Dunajevski priskrbel s prav ugodnimi pogoji pred malo dnevi; pa tudi tega posojila treba je bilo za izredne gospodarsko-rodovitne izdatke, v prvi vrsti za železnice predarelsko, gališko itd., katere so bolj ali manj važne in zeló pomenljive deloma za trgovino, deloma za brambo vse države.

Se ve da se je pri skrbi za ravnotežje v državnem gospodarstvu moralo segati tudi po deloma novih, deloma viših davkih; davki pa so, naj si jih ogleduje človek od katere strani koli, zmiraj neprijetna, akoravno potrebna reč.

Večina državnega zbora trudila se je tedaj in v nji davkarski odsek, katerega ud sem tudi jaz, skleniti davke, ki vsaj niso pretežko prenašati, in ozirala se je v prvi vrsti na vžitninske davke, na uvožnino ali col na kavo in druge, deloma ne ravno neobhodno potrebne reči, deloma pa na take pridelke in izdelke, kateri v kupčiji škodujejo našim domačim izdelkom in pridelkom. In skušnja je pokazala, da so se te vrste davki dobro obnesli, ker država dobiva iz njih lepo svoto 14 in več milijonov na leto, in pri tem so poglavito zadeti pridelki, na pr. kava, ki se pa memo prej celó nič ni podražila, druge reči pa prav malo.

Davkarski odsek prejel je v posvetovanje še lepo vrsto druzih zdaj še ne rešenih postav o novih davkih, in o teh danes kaj odločnega ne morem zagotovljati; eno pa lahko uže danes izrečem, da po dosedanjih pogovorih davkarskega odseka, da se pri takih postavah ne bode prehitel, da ne bode sklepal ničesar, dokler se ne prepriča, da so davki sami na sebi in za prizadete kroge znosljivi; to so uže zdaj izrečeni nameni davkarskega odseka. — Tudi vravnava zemljišnega davka rešila se je med tem, tudi z mojo pripomočjo, prav ugodno za vso kranjsko deželo sploh, izrekoma za okraj kamniški, v katerem se je več kot tretjini vseh občin zemljišni davek za 40 in več odstotkov zmanjšal. Pa tudi vsi drugi okraji dežele razun ljubljanske okolice imajo okroglo za 30 krajc. pri goldinarji nižji zemljišni davek. — V vsi državi pa je svota zemljišnega davka ostala stara — za nekaj let celó niža memo prej, — tako da sme naš kmetovalec zadovoljen biti.

Skrbelo se je pa tudi za trgovca in obrtnika, za obrtnika izrekoma z deloma sprejeto novo obrtnijsko postavo, katera ima namen, izučene in pridne obrtnike varovati divje konkurence in vélikega kapitala; o tej zadevi mogel bi Vam tukaj navzoč, izredno marljiv ud obrtnijskega odseka, moj tovariš gospod poslanec Klun pripovedovati cele dni.

Dalje so obrtnijstvu na korist vse one zgoraj omenjene naredbe, po katerih se obtežuje uvažanje tujih izdelkov po uvožnini.

Na kmetijstvo najvažnejši del gospodarskega življenja v naši državi obračala je večina državnega zbora zasluženo posebno pozornost.

V prvi vrsti varovalo se je z davki hudo obloženo kmetijstvo uže pri odločevanji glavne svote zemljišnega davka s tem, da je kljub velikemu zvikšanju čistega dohodka vseh zemljišč svota vsega davka ostala nespremenjena s 37 in pol milijona goldinarjev, odstotki davka so se potem znižali, in v onih krajih, v katerih se je nov zemljišni davek, kakor na Štajarskem, Gornje-Avstrijskem in Niže-Avstrijskem, Tirolskem, Moravskem

in Gališkem zdaj povikšal, ima povikšanje nastopiti polagoma v nekaj letih, tako, da zdaj dohaja samo 34 do 35 milijonov tega davka namesto odločenih 37½ milij.

Tudi vpeljana uvožnina na tujo živino in kmetijske pridelke pride na dobro domačemu kmetijstvu. Sklenile so se pa tudi posebne za kmetijstvo koristne nove postave, med temi omenjam samo v zadnjih dneh ravno pretrganega zasedanja sklenjeno postavo o skladanji zemljišč, katera ima posebno važnost za našo deželo s tako na drobno razkosanimi zemljišči, kakor se nahaja k večemu še v Istri in Dalmaciji. Prej, kakor se bo mogla izvrševati ta postava, morali bodo sicer skleniti še posamezne, njihovemu področju prihranjene nadrobnosti v posebnih deželnih postavah, tudi bo treba izgledno in mnogo poduka, ker skladanje mora skleniti prostovoljno večina dotičnih posestnikov, toda srečna bode vsaka občina, v kateri se bodo razkosana zemljišča zložila, in nastala zopet, kakor so v druzih deželah še, veča in skup ležeča posestva, katera se laglje in ceneje obdeljujejo.

Še druga za našo deželo zeló pomenljiva postava, za katero smo v deželnem zboru in v zborih kmetijske družbe in v shodih kmetovalcev na Dunaji veliko let prosili: postava zoper pokončavanje zarubljenih zemljišč bila je zadnji dan letošnjega zasedanja s prijazno podporo ministra Pražaka, poročevalca dr. Madejskija in vsled mojega prizadevanja sprejeta nespremenjena po sklepu gosposke zbornice, akoravno je dotični odsek v svojem poročilu zopet priporočal ne ravno pomenljivo premembo memo sklepa gosposke zbornice. Pričakovati smemo tedaj po zagotovilu pravosodnega ministra vsaki dan, da se po najvišem potrjenji razglasi omenjena postava in ž njo vrata zapro barbarskim grozovitostim, katere so se do zdaj godila pri gozdnem in sadnem drevji, pri poslopjih in vsakovrstnih zgradbah zarubljenih zemljišč.

Razmere med strankami državnega zbora ostale so skoraj enake do zadnjega; nadomestilne volitve v českem velikem posestvu presukale so se sicer vse na korist tamošnje narodno-konservativne stranke, vsi drugi okraji pa so tudi pri namestilnih volitvah v splošnem zmiraj volili zopet prejšnjemu enakomislečega naslednika. — Boj med strankama bil je pri vsakem važnejšem predlogu hud, napadi manjšine zoper večino in vlado skoraj brez izjeme strastni, deloma ljuti. Pričel se je boj pri adresni debati, ponavljal pri budgetnih obravnavah, prenaredbah volilnega reda, in s posebno zaupnostjo segla je levica zborniška letos po umazani dogodbi gališkega poslanca Kaminskega. — Misleča, da se je pri tej dogodbi uradnikov kedo ali celó kateri ministrov kaj spozabil, zahtevala in dosegla je levica zborniška strogo preiskavo po posebni izmed poslancev izvoljeni komisiji. Večina zborova pritrdila je strogi preiskavi, toda ni čakala njenega izida, temveč sama takoj izključila gališka poslanca Kaminski-a in dr. Wolski-a, kakor hitro bilo je gotovo, da nista brez madeža, kakor zahteva častno mesto poslanca. — Vršila se je potem poleg sodnijske tudi preiskava zborniške komisije, toda prav kmalu se je pokazalo, da je pri vsi tej dogodbi ministerstvo in tudi vsi uradniki brez madeža; na dan pa je prišla marsikatera časnikarska skrivnost, katera je bila napadajoči levičarski manjšini prav zeló neprijetna, in to je vzrok, da je o Kaminski-evi dogodbi zdaj vse tiho; splavala je po vodi, dokazavši, da so sedanji vladi popolnem tuja nekdanja načela pri oddajanji železnic.

Zadnji veliki napad poskusila pa je levica pri prenaredbi državne postave za ljudske šole.

Ta postava namerava polajšave gledé časa poučevanja za učence, polajšave gledé stroškov za šole, in sega tudi na versko polje, ker izrekoma zaukazuje poduk v veronauku, pa tudi določuje, da mora vsak vodja ljudske šole izkazati zmožnost, poučevati v veronauku one vere, katere je večina učencev dotične šole.

Ker se je ta postava smatrala za izpolnenje želj nemških konservativcev in ne spada v vrsto onih državnih vprašanj, za katera se tudi najviši krogi naravnost zanimajo, zanašali so se kolovodje levice, da bodo ž njo tudi vsi sicer ne tako zanesljivi udje Coroninijevega kluba. — Ker postava naglaša tudi versko vprašanje, nadejali so se levičarji podpore Mladočehov in tudi nekterih Mlado-Galicijanov, in res se je levičarjem pridružil eden Mladočeh, in umaknil se je glasovanju eden Mlado-Galicijan, in pri konečnem glasovanji bila je res levica navzoča vsa razun bolnega Hoferja, nasproti pa od desnice ni bilo navzočih štirih Dalmatinov, ki so se deloma še kujali, deloma pa so bili, kakor tudi pet druzih desničarjev ali po bolezni ali drugače zadržani. Desnica je tedaj pogrešala 9 svojih poslancev, eden glasoval je z levico in tako je bila šolska postava po nepretrganem štirnajstdnevnem strastnem boji v tretjem branji sprejeta samo z večino treh glasov. — Da je levičarjem spodletel tudi ta, dobro osnovan in strastno izvrševan napad, spravilo jih je skoraj ob pamet; koj po pretrganem zborovanji sklicali so v Linz véliki shod nemškega „Schulvereina“ in začeli so oznanovati tam somišljencem svojim ožjo zvezo z nemško državo, zvezo tako ozko, da bi morala naša država nehati biti ne le velika, temveč tudi samostojna država; prijeli so se tedaj Šturm in tam navzoči somišljenci znane zastave Schönererja.

Pa tudi vlada se ta pot ni mudila levici dati jasnega in odločnega odgovora, prvič s tem, da je bila šolska postava v nenavadno kratkem času — malo dni po sprejetji v zbornici poslancev — potrjena in razglašena; daljni odgovor vladin bil je razpust českega deželnega zbora, glavnega gnjezda narodnega hujskanja in fakcijoznega nasprotovanja; konečno pa je bilo videti, da je predolgo odlašani razpust našega kranjskega deželnega zbora na zadnje tudi pospeševalo nekoliko strastno postopanje levice.

Naš deželni zbor je tedaj — sicer po dolgih šestih letih — vendar-le razpuščen, in prilika bo tudi Vam dana, izbrati si skupaj z Radoljico in Tržičem svojega poslanca, o čegar volitvi se imate zdaj pogovoriti. Jaz Vam v tej zadevi priporočam samo eno: Izvolite si zanesljivega narodnjaka, moža, kateri vživa Vaše zaupanje in s katerim pri volitvah zmagamo najbolj gotovo.“

Ko je dr. Poklukar s temi besedami sklenil svoj govor, vpraša predsednik dr. Bleiweis, ali želi še kdo govoriti k tej točki, in oglasil se je gospod župan dr. Samec ter spregovoril tako-le:

„Iz ravno slišanega poročila prepričali smo se lahko, da smo si za svojega državnega poslanca izbrali pravega zastopnika, zato predlagam: da mu izrečemo našo zahvalo in popolno zaupanje.“

Ko se dalje ni oglasil nihče več k besedi, glasovalo se je o tem predlogu in bil je sprejet soglasno z navdušenimi „dobro“-klici.

Po tem sledil je razgovor zarad kandidature v deželni zbor.

Spomini

na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Po skončani slovesnosti pri sv. Klemenu podalo se nas je več so-romarjev gor na bližnji lateranski trg. Obiskali smo še enkrat sv. Stopnice, in kot v slovó opravili ondi svojo pobožnost. Pač srečen je, komur je dano, priti večkrat na ta sloveči kraj! Od tod podali smo se nazaj do bazilike sv. Klemena, ondi vkrenili v v stransko ulico, ki pelje skoz prijetne vrte, kmalu prišli v cesto, zvano „Via S. Pietro in vincoli“, konec nje pa dospeli do prezale cerkve enacega imena, po našem imenovana: „Pri sv. Petra verigah“. Kaj pa, da ogledati smo si želeli tudi mi to lepo in znamenito svetišče.

Apostoljsko dejanje pripoveduje, da je bil sv. Peter v Jeruzalemu na povelje Herodeža vržen v ječo, ter vklenjen bil v dvojni verigi. Božji angelj sam oprostil je bil jetnika. Verigi ostali ste bili v ječi, ter varovani bili od prve krščanske občine v Jeruzalemu, ki ji je bila dobila v last, kot velik zaklad.

V 5. stoletji (l. 436.) prinesla je cesarica Athenais Eudoksija, soproga cesarja Teodozija II., ti verigi v Carigrad. Eno je vložila ondi v nalašč za to prizidano cerkev; drugo pa je poslala v Rim hčeri Eudoksiji, soprogi cesarja Valentinijana III. — Takrat (l. 455.) je vladal papež Leo I. s priimkom „Véliki“. V navzočnosti ljudstva priličil je to verigo z ono, v katero je bil vklenjen prvak aposteljnov v mamertinski ječi v Rimu. In glej čudo! ko je papež verigi eno k drugi primaknil, združili ste se obe v eno.

V spomin na to čudovito dogodbo in za shranitev verige, posvečene po trpljenji prvaka aposteljnov, dala je cesarica Eudoksija pozidat prelepo cerkev, katero so eni imenovali evdoksinjska bazilika, drugi pa pri sv. Petra verigah.

Papež Hadrijan I. obnovil je to svetišče l. 722.; velike prenaredbe dal je izpeljat tudi papež Julij II., ki je kot kardinal imel naslov te cerkve. — Sled prvotnega svetišča zaznati je še zdaj; vendar je okus novejših časov marsikaj pri njem spremenil in predrugačil. Cerkev je velika, prijazna, blišobno-svitla; 20 marmeljnastih stebrov deli jo v tri ladije. Verigo sv. Petra imajo navadno v zakristiji skrbno shranjeno; pokažejo jo pa na prošnjo častilcev vendar nek vedno radi, pustijo jim jo poljubiti, in jim dotaknejo ž njo tudi čelo. Vse to se zgodi bajé z nekako slovesnostjo. Brž ko ne je bila veriga ob času naše nazočnosti v Rimu ravno zarad tolikega števila tujih romarjev na vélikem altarji v prelepi stekleni omarici v javno počešenje tako razpostavljena, da smo jo lahko prav natanko videli in počastili. Dolga utegne biti kakih 5 čevljev, ima velike, podolgaste in močne roče (sklepe), na številu nek 33; na enem koncu je roč (sklep) vravnan tako, da se je zamogel s taško trdno prikleniti k zidu (steni); na drugem koncu pa sta dva velika pol-roča, vravnana za vklepanje okolo vratu, ali pa na pošev čez ramo in pod pazduho.

Tako verigo sv. Petra, kakor tudi ono sv. Pavla (o kateri sem govoril pri popisu Št. Pavelske bazilike) so verniki imeli vedno v veliki časti. Za čase, ki so bili krščanski veri bolj prijazni, kakor so sedanji, so verigi obeh apostoljskih prvakov nekoliko opilili, pilenje shranjevali v male zlate skledice, ter obdarovali ž njim cesarje in kralje, ki so se odlično in zaslužljivo potezali za cerkev Kristusovo.

Toda ne le veriga sv. Petra, ampak še druga znamenitost vabi pogostno tujce v cerkev „S. Pietro in vincoli“. In to je marmeljnasti kip Mozesa, preslavnega umetnika Mihelangela umotvor, kateri izdelek občuduje ves omikani svet. Papež Julij II., v vseh svojih početjih velik in mogočen, želel si je svoj grobni spominek dati izgotovit sam še v življenji, in sicer po zgor imenovanem Mihelangelu, katerega šteje zgodovina med največe in najbolj sloveče kiparje vseh časov.

Kako orjaške velikosti bi bil moral biti ta grobni spominek, spričuje nam uže to, ker je zgor imenovani umetnik bival celih osem mesecev edino le v kamnolomih kararskih (Carrara), in vodil ondi sam delo, ko so se vsekavali orjaški kamni za razne kipe projektiranega spominka. Obris le-ta hrani se sicer še zdaj, in zamogel bi govoriti o njem bolj natančno. Pa, — čemu se muditi pri neizpeljanem predmetu! Le toliko naj omenim, da je bil največ kriv papež Julij sam, da se velikanska ideja — njegov grobni spominek — ni izvršila; preobkladal je namreč umetnika vedno z drugimi tehtnimi deli. Izmed osmerih kipov, ki bi bili imeli (v sedejočem položaji) obdajati spominek za dnom, izgotovljen je bil edino le Mozes. Visok je nad tri metre, in strokovnjaki imenujejo ga nepriličljiv in neprecenljiv umotvor. Kaj pak drugač, kot da smo si tudi mi ogledali ta orjaški kip! Voditelj izvoljenega ljudstva božjega vpodobljen je govoreč Izraelom, a ne Mozes kot najkrotkejši izmed ljudi, ki bi se žrtvoval samega sebe za svoj narod, ampak Mozes poln nevolje in srda zarad omahljivosti, nespameti in nestanovitnosti izraelovega rodú. Kamniti postavski tabli pod pazduho držaje grabi z rokama v okrajnike zibljajoče kodraste brade. Glava s protijočim obličjem obrnjena mu je nekoliko po strani. Kdor pogleda kipu pazljivo v oči, skoraj da ga spreleti nekak strah pred srdom in očitanjem, ki govori iz njih. Izraz notranje nejevolje zaznati je na vsem truplu, na obleki, na žnablih, mišicah, z eno besedo: Mihelangelo vpodobil je Mozesa srditega, ne pa moža polnega ljubezni in Bogu vdanega. Ni čudo, da se nahaja ob tem kipu pogostno toliko vidoželjnih ogledovalcev raznih stanov, zlasti pa umetnikov.

Od te cerkve, ki stojí na precéj visokem kraji, napotili smo se po raznih ulicah navzdol, ter dospeli na trg „Foro Trajano“. Zeló enako, kakor na „Piazza del Popolo“ stojite tudi tu (na severni strani) dve lepi okroglasti cerkvi blizo ena pri drugi. Ime prve ni mi znano; druga pa se zove „Maria Loretto“, in ker smo jo videli še odprto, stopili smo v njo. Bilo je uže blizo poludne, ljudje pa so prihajali vedno bolj v njo. Kmalu je prišel tudi cerkvenik prižigat k nekemu altarju sveče, kar nam je dalo pričakovati, da brala se bo vkljub pozne ure še sv. maša. In v resnici pričela se je ravno opoldan. Ker smo imeli čas, vdeležili smo se je tudi mi. Z visoko kupljo kronano svetišče sem lahko toraj natanko pregledal, zraven pa si mislil, in si tudi v svoje zaznamke zapisal sledeče: „Nihče naj se ne čudi, da ima Rim toliko Svetnikov-rojakov. Ako bi ne bili storili tudi nič druzega, kakor da so sozidali toliko cerkva, in nakrasili jih tako dragoceno in prelepo: uže s tem zaslužili so si mnogi nebesa.“

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz spodnje Idrije 18. maja. (*Nekaj o naših čebelarjih in žalosten pogled v sredi vasi.*) V srednji Kanomlji so letos, akoravno je vedno bolj deževno kot lepo vreme, dobili posestniki dne 29. aprila prvi čebelni roj in po-

tem dne 4. in 7. maja pa pri več čebelarjih, kateri jih bodo meseca avgusta prodajali, kakor vsako leto. Kupec, kateri prvi pride, pokupi boljše panjove.

Dne 30. aprila 1883. je bil v spodnji Idriji za več modrih in iznajdenih mož, pa tudi nekaterim Idrijčanom nevšečen in žalosten dan. Zakaj? Posekali so na sredi vasi najlepši kinč za faro, staro lipo, katera je na okoli merila 3 sežnje in $2^1/_2$ čevlja, počez pa en seženj in 10 palcev. Stala je ta lipa kakor stara mati ravno na sredi vasi, ki jo je gledalo več rodov naših sprednikov in bi jo bili lahko tudi naši nasledniki še gledali; kedar je cvetela, bilo je veselo poslušati čebelice, katerih je obilo po cvetji bučalo; ali naši nemčurski nasprotniki so jo nam proč spravili, ni je ne bo nobene take več.

Bogu bodi potoženo, da je tukaj v Idriji taka, da kar si naši nemčurski kolovodje izmislijo, morajo dognati, si uže znajo tako zvito pomagati, da le njih izmišljena naprava obvelja. Tega pa zmoteni reveži ne prevdarijo in ne premislijo, da slabo delajo za naslednike. Ni ga skoraj sedaj več moža v idrijskem okraji, da, če bi ga ljudstvo za župana izvolilo, bi ga potem naši nasprotniki ne pridobili na svojo stran. To pričajo dela osebno pri okrajni idrijski cesti. Ako bi ne bili prvega načelnika idrijskih okrajnih cest po zvijači odstranili, bi se gotovo naš presvitli cesar dne 15. julija po bolj ravni cesti v Idrijo pripeljal, bila bi nova cesta narejena, kakoršno so bile „Novice“ uže naznanile.

Iz kamniškega okraja 23. maja. — Vsem županstvom na Kranjskem je došla okrožnica od deželnega odbora kranjskega dne 16. aprila t. l. št. 2114, koliko občine vprihodnje smejo za vsak izdani živinski potni list računiti z odškodnino za tiskovino, namreč ne več nego 2 krajc., rečeno: dva krajcarja.

To mi daje povod, da sem primoran v „Novicah“ naznaniti, ako jih je volja sprejeti te moje vrstice in da tudi izvé to napako sl. deželni odbor kranjski, katera zadene ne le župane, ampak tudi druge občane; do zdaj so imele v tukajšnjem okraji občine to navado, da so županu dovolile, da je smel zahtevati po sklepu občinskega odbora svoje plačilo, in sicer od vsakega živinskega potnega lista po 6, nekateri tudi po 10 kr., ker to je zadelo najbolj živinske prekupce (barantače), ker v tukajšnjem okraji je malo županov, da bi imeli kaj druge tehtne plače, kakor od lova najemščino, da bi kakih 5 do 10 gld. in za 50 živinskih potnih listov dobili tudi 5 gold., vsaj to je marsikateremu znano, koliko je pisanja na okrajna glavarstva, koliko dela in potov z okrajno cesto, in vse to je župan dozdaj lože potrpel. To pa tudi vsak lahko verjame, da za 2 kr. živinskih potnih listov ne more nobeden izgotoviti drugače, da bo dobival še zraven nekaj letne plače, to bo pa morala plačati cela občina, to je, vsak posestnik, kateri kaj davka plačuje, če prav nobenega potnega lista ne potrebuje.

Nobene postave pa kranjska dežela tako ne potrebuje, kakor to, da bi se zabranilo, pokončevati zarubljena zemljišča, in te postave uže težko pričakujemo. Zdaj imajo kmetje to grdo navado, da, kakor je dražba razpisana, začne posestnik prodajati vse, kar se dá, poslopje, sadno drevje in po gozdih vse celó s koreninami porujejo.*) Kje je v stani, še kdaj se človek takega zapuščenega posestva postopiti! Če bo tako šlo, čez 10 let ne bo na Kranjskem druzega kakor sama revščina. Kdor mi tega ne verjame, naj pride v tuhinjsko dolino, se bo pa sam prepričal, da sem resnico pisal.

*) Taka postava je zdaj uže potrjena po cesarji in stopi brž v veljavo. Vred.

Iz moravške okolice, meseca maja. — V praznično in čarobno naravno lepoto je oblekel veseli majnik nas uboge zemljane, podaril mnogobrojnih cvetlic, travnike oživil in livade krasno ovenčal. Tudi sadno drevje, bodi-si od naših prednamcev ali predunukov, bodi-si uže od nas samih zasajeno, nam je začelo veselo upanje oživljati in precéj bogato jesen obetati. Trud in opravilo, kar smo ga imeli z letošnjimi sadiči, nam cvetje že doraslih plačuje s tem, da bodo ravno ti, ki jih letos vzgojujemo, ob času prelepega maja brhko razcveteni po vrtih, v jeseni pa bogate pridelke našim potomcem donesli. Veliko smo si prizadevali pri napravljanji in kuhanji cepilne smole ali cepilnega voska, ali pravega in zaželjenega namena brez potrebnega poduka nismo zamogli doseči. Obrnili smo se na sl. vredništvo „Novic“, a ono, kakor vselej, nam je tudi zdaj svetovalo in podučilo, kako mora sadjerejec ravnati, da doseže zaželjeni namen. V prvi vrsti grè tudi hvala čast. národnemu učitelju gosp. M. Rant-u v Premu. On nam je celi članek v štev. 17 letošnjih „Novic“ priobčil, da bi nas in vso domovino podučil in k vzgojevanju sadnega drevja vnel. Naša lepa kranjska dežela šteje sicer več národnih in za kmetijstvo vnetih učiteljev, a mladino do tako srečnega cilja pripeljati, ji vzgojo sadjoreje in druzih strok uže v mladosti vcepiti, si malokdo izmed učiteljev prizadeva, kakor imenovani. Sloga in edinost le ondi kraljujete, kjer je mladina dobro podučena in v kmetijskih vedah izurjena. Prav ima gosp. národni učitelj, da le tisti gospodar si zamore v današnjih slabih in razburjenih časih pomagati, kjer eden za vse in vsi za enega delujejo in svoje posestvo umno obdelovati znajo.

Fr. B.,
okoličan.

Logatec 29. maja. (*Poziv!*) Ko so se 20. dne t. m. vplivni in veljavni možje Notranjske v Postojini posvetovali o kandidatih za deželni zbor, dogovarjali so se ob jednem tudi o vsprejemu Nj. Veličanstva v Logatci. Stvar prepustili so tamošnjima gospodoma županoma in slavnostnemu odboru, ki naj se v to svrho voli. Ta osnoval se je 24. maja ter imel prvo svojo sejo 28. dne istega meseca, katere se je vdeležil i gospod c. kr. okrajni glavar Mahkot. Ukrenil je med drugim, da tem potom povabi vsa županstva, društva, razna zastopništva, rodbine i posamne osebe v Notranjski, da se v imenu slednje poklonijo Nj. Veličanstvu o prihodu v Logatec-Idrijo ter se vdeležé velikanske ljudske slavnosti, katero priredi slavnostni odbor v imenu Notranjcev v Logatci o priliki pohoda Nj. Veličanstva Notranjsko.

Spored.

I. 1) Štirinajstega julija razsvetljava in sprevod z bakljami iz Dolenjega Logatca do c. kr. okrajnega glavarstva v Gorenji Logatec, katerega spremlja vojaška godba.

2) Petnajstega julija: Budnica.

3) Slovesni poklon dostojanstvenikov, županov, društev itd. Nj. Veličanstvu na kolodvoru logaškem ob 7. uri zjutraj.

4) Slovesna sv. maša pri sv. Nikolaji v Dolenjem Logatci z asistenco, — mešani pevski zbor z vojaškim orkestrom.

5) Skupni obed, pri katerem svira vojaška godba.

6) Poklon Nj. Veličanstvu o Njega odhodu iz Logatca ob 3. uri popoludne.

II. Ljudska veselica — vrši se pod milim nebom.

1) Pozdrav.

2) Slavnostni govor.

3) Petje in godba.

4) Ples in prosta zabava.
5) Zvečer umetalni ognji, kresi itd.

Posamne točke petja, godbe, plesa določé se pozneje. Slavnostni odbor.

Z Dobrove, 26. maja. *(Bralno društvo)* naše imelo je preteklo nedeljo večji svoj shod, pri katerem je predsednik društva dr. Poklukar pred vsem izrekel svojo zahvalo zbranim društvenikom za skazano mu zaupanje in temu dodal obljubo, društvo podpirati po vsi svoji moči. Potem govoril je obširno o domačih in tujih novicah zadnjega časa tedna, omenivši na kratko politične dogodbe in gospodarske zadeve, takó, da so poslušalci prejeli s kratkimi besedami načrtane podobe iz ožje in širje domovine naše, pa tudi iz sosednih tujih dežel. Konečno sledil je splošen razgovor o domačih, občinskih in gospodarskih zadevah, in g. predsednik obljubil nam je, kolikor moč vsako nedeljo nam pripovedovati vse bolj zanimive novice. — Letina pri nas kaže dobro, želeli bi si bili še sicer pred tednom dežja za naša polja, toda suše še nismo trpeli, ker so zemljišča naša večidel vlažne in globoke močne prsti. Sadno drevje je večidel bogato in dobro odcvetelo, travniki obetajo nam obilno mrve.

S Šentvida nad Ljubljano 26. maja. — Malokdaj, drage „Novice“, dobite z naše vasi kak dopis, čeravno nismo tako zapuščeni, kakor kaka druga vas blizo Ljubljane, in je tudi nekaj peres, ki znajo prav ojstro pisati, če jih kdo iz spanja zbudi. Naj Vam toraj jaz v kratkih črticah narisam dogodbe zadnjih dni, akoravno za drugi svet niso posebno mikavne. — Da je vas naša narodna skozi in skozi, o tem se lahko prepriča vsak, kdor pride k nam, akoravno s čitalnico ne delamo preveliko hrupa, ampak rajši na tihem beremo in se pogovarjamo. — Drugo, kar je nas in tudi vsacega, ki je pretekli teden šel skoz Šentvid, veselilo, je pravi krščanski duh in vnetost za čast božjo. Tako, kakor je bila okinčana naša vas o sv. Rešnjem Telesu z maji in krasnimi, dragimi preprogami med njimi, ni bila okinčana menda nobena vas v okolici ljubljanski. In vse to je bilo delo in požrtvovalnost naših vrlih fantov in deklet. Vsa čast taki mladini, ki ni samo narodna, ampak tudi v resnici katoliška! Imamo pa tudi tako izgledna gospoda duhovnika, da smo res ponosni ná-nju in si ne želimo drugih. — Bili so časi — in ni davno še tega, ko je v naši vasi dvojil nas prepir; a po nekaki spremembi smo prišli uže skoro do popolnega zaželjenega miru. Prej je naš župan veljal za nekakega nemškutarja in bil za takega razkričan tudi po več časnikih; pa kdor je prišel pretekli teden v Šentvid in videl po majih in preprogah le samo slovenske barve in toliko narodnih zastav in zastavic, moral je soditi, da je prišel v vas, ki ima župana narodnega, ker se je vse to postaviti in razobesiti moralo vendar-le z njegovim dovoljenjem. — O volitvah za deželni zbor se tudi mi živahno razgovarjamo. Naj se oglasita za kandidata le vrla poštenjaka, to je prava in verna narodnjaka, in naši možje ju bodo volili. Z dosedanjima poslancema gg. dr. Karolom Bleiweisom pl. Trsteniškim in L. Robičem smo popolnem zadovoljni, naj nam bodeta še na dalje!

Iz Ljubljane. *(Na vrtu kmetijske družbe)* na Poljanah se bode prihodnjo soboto dne 2. junija zjutraj ob 9. uri v najem dala prva in druga košnja trave na vrtu.

— *(Volilno gibanje)* je bolj in bolj živahno. Domačinov, ki čutijo dosti zmožnosti v sebi, prevzeti odgovorno in težavno breme poslanstva, je hvala Bogu tudi dosti, tako da si ga volici vsacega okraja lahko izberó prav po svojem okusu. Kot nova prikazen pri volitvah nastopili so tudi shodi županov, kateri so sploh gotovo dobro sredstvo spoznavanja zaupnih mož in porazumljenja; vendar pa se je županom, kakor volilcem sploh varovati, da si ne kupijo samo sladkih obljub, namesto resne delavnosti, in konečno volilci tudi ne smejo pozabiti, da popolno vsem nihče ne more biti po volji, da morajo tedaj volilci poslušati drug druzega in se konečno zediniti za enega, sicer se le nasprotnikom dela v roke, v lastno škodo.

— *(O volilnih shodih)* došla so nam poročila od več krajev, pa mislimo, da je boljše za stvar in za osebe, ako se take zadeve ne obešajo na veliki zvon, dokler so še spremembe mogoče, in bi razglaševanje nikomur ne koristilo, k večemu našim nasprotnikom.

— *(Gospod deželni predsednik Winkler)* odpeljal se je pretekli pondeljek na Dunaj.

— *(Razstava goveje živine v Ljubljani.)* Ministerstvo kmetijstva odobrilo je po glavnem odboru kmetijske družbe mu predloženi program za razstavo goveje živine, kmetijskih mašin in orodja ob času svečanosti 600letnice. Pričele se bodo zdaj ob kratkem dotične zgradbe v vélikem drevoredu pri koroški cesti na prostoru od ljubljanskega mesta v ta namen brezplačno prepuščenem.

— *(Požar.)* Preteklo nedeljo popoldne videti je bilo od Ljubljane prek Šmarne gore velik dim, nedvomljivo znamenje velikega požara, in kasneje došlo nam je žalostno potrdilo, da je pogorela skoraj vsa velika vas Trboje pri Smledniku, otet je bil samo farovž in par hiš, vse drugo je vničeno, tudi nekaj otrok je baje zgorelo. Ubogi pogorelci so ob vse, do novine je še daleč, edino, kar nas tolaži, je nada, da so bili gospodarji vsaj zavarovani, da imajo vsaj za prvo silo kaj v roke vzeti. Ogenj nastal je neki vsled streljanja iz možnarja.

— *(Procesije)* rešnega telesa dán in preteklo nedeljo bile so pri nas lepe, na deželi celó krasne. Vreme bilo je lepo, narava vsa v spomladnem kinču.

— *(Banka „Slavija“)* sklenila je v prvem letošnjem četrtletji, t. j. do 31. marca 9772 novih zavarovalnih pogodeb za kapital 11,303.824 gold., za kar se jej je plačalo zavarovalnine in pristojbin 347.061 gld. 76 kr.

Denarni promet glavne blagajnice znašal je 1,933.183 gld. 83 kr. in od bankinih kapitalij bilo je v tem času vloženih 220.825 gld. 6 kr. v česko-moravskih in galiških posojilnicah, 634.067 gld. 46 kr. pa izposojenih na zemljišča.

Za škode se je izplačalo v tem času 79.426 gld. 48 kr. — Gasilne brizgalnice je oddala banka v tem četrtletju 3 občinam.

Samoupravna društva za zavorovanje vžitka in pokojnin postajajo čez dalje bolj priljubljena. Pristopilo jim je namreč do konca marcija 1883 675 členov, ki so zavarovali užitkov in pokojnin za 125.047 gld. 84 kr. in vpisali vlog 503.585 gld. 14 kr.

Zastopniška pokojninska zaloga imela je do konca marcija t. l. 4154 deležnikov in njeno premoženje narastlo je na 32.779 gld. 9 kr.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zboruje sicer tukaj nižeavstrijski deželni zbor, toda splošna pozornost obrača se bolj k razpustu českega zbora in dogodbam v Moskvi. — Iz nižeavstrijskega deželnega zbora čuje se pomenljivega samo o premembi deželnega volilnega reda in to tako, da se nekatera zdaj še k selom prišteta dunajska predmestja uvrsté k skupinam mest, nadalje da se odpravijo volitve volilnih mož in konečno, da se zniža za volilno pravico opravičujoči davek. Čuje se, da se bodo delegacije letos ob enem z državnim zborom sklicale sredi meseca oktobra.

Oficijozna „Wiener Abendpost“ od pretekle sobote z navdušenimi besedami pozdravlja kronanje ruskega cara za prihodnji dan (preteklo soboto).

Veliko se je govorilo tudi o dvoboju, kateri je bil tukaj med podpolkovnikom Schlayerjem in vrednikom vojaškega časnika Boglarjem, kateri imel je žalosten izid, ker je bil prvoimenovani v glavo vstreljen tako, da je koj umrl. Povod dvoboju bila je ostra obsodba sposobnosti ustreljenega za namenjeno mu više vojaško mesto v časniku, kateremu je vrednik imenovani Boglar. — Pri tej priliki časniki s pravico naglašajo velik razloček med vojaškim in civilnim kazenskim zakonom, ker prvi žuga častniku, kateri bi ne hotel svoje časti braniti „vitežko“, z odpustom iz armade zavoljo bojazljivosti, za nevojake pa določuje postava pri dvoboji s smrtnim izidom kazen hudodelstva.

Tukajšnji mestni odbor sprejel je tržni red nasproten vladnemu predlogu; govori se, da ima priti tržni vodja Zech, hud nasprotnik sedanjega nereda na dunajskem živinskem trgu, v disciplinarno preiskavo.

Tajnemu svetniku Francu grofu Falkenhayn-u podeljen je red železne krone prve vrste z vojnim kinčem 3. vrste.

Pretekli ponedeljek pričelo se je zborovanje deželnih zborov: Štajarske, Solnograške in Šleske.

Galicija. Iz Lvova. — Pri 74 volitvah v kmetijskih občinah zmagali so do malega vsi kandidatje centralnega volilnega odbora. Od rusinskih kandidatov izvoljenih je enajst, katerih je veči del zmernih. V primeri z zadnjim deželnim zborom pridobili so Rusini 4, zgubili pa 8 sedežev.

Ogerska. — Reka Temeš pretrgala je pri Unipu vsled povodnji bregove in preplavila veliko polja in vasi. — Tovariša Majlatovega morilca Sponga sta zdaj tudi obstala, ko jima je Sponga v obraz ponavljal nadrobnost. — S tem bode v kratkem dokončana vsa sodnijska preiskava in mogoče bode, da se sodba izreče in izvrši nad temi grozovitimi morilci.

Ruska. — V Moskvo obrnjen je bil pretekli teden, posebno pa preteklo nedeljo, dnevu kronanja, ves tudi le nekaj za svetovne dogodbe se zanimajoč evropski svet. Kakor so bile tam zastopane vse evropske države, tako je tudi vse radovedno pričakovalo in pazno poslušalo moskovskih novic. In kronanje vršilo se je preteklo nedeljo, hvala Bogu brez nesreče, v lepem redu, pri velikem navdušenji ruskega ljudstva. Zaprli so tudi pri tej priliki nekaj nihilistov, v Petrogradu našli tudi nek oklic njihov, v katerem se je ljudstvo svarilo pri svečanostih zbirati se na moskovskih ulicah, toda oklic ni dosegel namena, ker ostal je do pravega časa neznan. Iz moskovskih telegramov zadnjih dni posnamemo sledeče: Dné 25. t. m. izročili so ceremoniki, knezi Kurakin, Davidov, Talkwist in Dolgorukov izrednim inostranskim misijam slovesna vabila h kronanju. Ravno ta dan dospela sta v Moskvo laški princ Amadej in angleški general Lord Wolseley. Dné 26. ob 1. uri prenesla se je vsa oprava za kronanje slovesno v prestolno dvorano. Ob 4. popoldne začelo se je splošno zvonenje, v vseh cerkvah začele so se službe božje, trajajoče vso noč. Car in carica z vso rodbino bili so ob 6. pri večerni maši v kapeli kremelskega grada. Dné 27. ob 7. zjutraj oznanjal je strel topov in splošno zvonenje slovesnost kronanja. Krog Kremlja je bilo na vse zgodaj vse živo ljudstva. Vreme se je zboljšalo. Ob 8. zbrali so se vsi diplomati pri nemškem poslaniku in so se skupaj podali k svečanosti. V cerkvi dobili so prostore samo načelniki poslanstev, prvi svétniki in vojaški zastopniki. Ob pol 9. dospeli so diplomatični zastopniki. Kmalu po tem podali so se v krasnem sprevodu v stolno cerkev véliki knez, prestolanaslednik, udje carske rodbine in tuji knezi; kmalu naznanjale so trompete, da se bliža car v sprevodu, in tisti trenutek, ko se je prikazal, začeli so vsi zvonovi zvoniti, godbe so svirala, bobnarji so bobnali, vojaki so s puškami prezentirali, izmed goste množice ljudstva pa so se razlegali gromoviti „urá-klici“.

Ob pol 10. uri zapustil je sprevod palačo kremelsko, živahno pozdravljan od gledalcev. Slavnost trajala je od 10. do $^3/_4$ 1. Ko je car klečé molil za ljudstvo, prevzela ga je taka ginjenost, da je na glas jokal. — Ob 3. uri pričelo se je slovesno kosilo v palači Granovitaji.

Ob 6. uri in 40 minut začel se je deliti carjev kronini manifest, kateri obsega sledeče čine milosti: 1. Odpust vseh do novega leta zastalih davkov; znižanje kazni pri vseh sodbah, katere še niso v popolni veljavi; polajšanje kazen, katere bi bile še prestati; dovoljenje povrnitve in preklic policijskega nadzorovanja pri onih osebah, ki so bile po upravni poti izgnane. — Dovoljenje povrnitve onim, ki so čez mejo zbežali, in pa deležnikom pri poljski ustaji, katerim je bilo do zdaj bivanje v prestolnici in v poljskih okrajnih mestih prepovedano in so bili tudi izključeni od državnih služeb. Razun tega naznanja manifest za nekatera hudodelstva deloma pomiloščenje, izključeni so morilci, roparji in požigalci.

Zvečer bilo je vse mesto krasno razsvitljeno. Za evropske države pomenljiv je razpis carov do ministra vnanjih zadev, Giers-a, ki se tako-le glasi: Božji previdnosti se je dopadlo stoletno prizadevanje ruskega ljudstva in njegovih presvitlih vladarjev k visokemu razvitku venčati z mogočnostjo in slavo. Obširna velikost naše države in njegovo mnogo milijonov broječe prebivalstvo izključujeta pri nas vse namene po pridobitvi novih dežel. Mirni razvoj moči Ruske, blagor njenih sinov na različnih poljih življenja in razcvetanje vsakega koristnega dela so izključno reči, na katere se obrača skrb našega vladanja in bodo posebni nagoni za našo miroljubno politiko, za politiko, katera nepremakljivo meri na ohranjenje naših prijateljskih, na dogovore se opirajočih razmer k drugim državam enako, kakor tudi na vzdržavanje nedotakljivega predstva naše države.

XXX. izkaz doneskov

za spominek dr. J. vitez Bleiweis-Trsteniškega.

Prenesek zneska v zadnjem izkazu .	1691 gld.	71 kr.
Prečast. gosp. Kapuz Janez, župnik v Kropi	1 „	— „
„ gosp. dr. Kulavic Jan., c. k. dvorni kaplan, častni kanonik itd. na Dunaji itd. . .	5 „	— „
Skupaj	1697 gld.	71 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 23. maja 1883.

Hektoliter: pšenice domače 7 gold. 64 kr. — banaške 8 gold. 48 kr. — turšice 5 gold. 60 kr. — soršice 6 gold. 50 kr. — rži 5 gold. 20 kr. — ječmena 4 gold. 55 kr. — prosa 4 gold. 71 kr. — ajde 4 gold. 55kr. — ovsa 3 gold. 25 kr. — Krompir 3 gold. 21 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: **Alojzij Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.